

3. Шум О. Сучасні підходи у викладанні іноземних мов майбутнім фахівцям з права у контексті європейської системи освіти / Ольга Шум // Іноземні мови у вищій освіті: лінгвістичні, психолого-педагогічні та методичні перспективи: Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції з міжнародною участю (20 лютого 2019 року). – Харків: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2019. – С. 224-228.

Южека Р. С.

аспірант

*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

ЩОДО БІЛІНГВІЗМУ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

Однією з основних особливостей України є наявність великої кількості різноманітних мовних меншин. Безумовно, що на сьогодні соціально-мовна ситуація в Україні характеризується як білінгвізм або двомовність. Звідси актуальним видається дослідження проблем білінгвізму на сучасному етапі розвитку країни.

Перш за все, слід зауважити, що білінгвізм (двомовність) – специфічний стан суспільного життя, при якому спостерігається і є визнаним факт функціонування й співіснування двох мов у межах однієї держави. Джерелом білінгвізму, як правило, є етнічна неоднорідність самого суспільства, наприклад, існування в одній державі двох етносів, що користуються різними мовами. Через те, що в сучасному світі практично немає етнічно «чистих» держав, білінгвізм, як мовне явище, отримало велике поширення [1, с. 36].

Білінгвізм відображає ситуацію, коли відразу дві мови визнані державою внаслідок юридично закріплених норм або законів на рівні офіційних і з рівноправним статусом для кожної з цих мов. Серед типових прикладів країн з офіційним білінгвізмом є Канада, Бельгія, Фінляндія, Казахстан та ін. Неофіційний білінгвізм відповідає ситуації, коли офіційно визнана лише одна з двох мов, що найбільш часто використовується населенням цієї держави. Разом із тим невизнана на рівні офіційної друга мова продовжує вживатись значною частиною населення достатньо широко. Саме до таких держав сьогодні, через певні історичні причини, належить Україна, як і деякі інші держави на географічному просторі колишнього Радянського Союзу [1, с.36].

Мовна ситуація, що склалася в Україні в останні роки, досить парадоксальна, оскільки, згідно з Основним Законом України (Конституцією України), державна мова одна, проте вільно функціонують дві з майже повною відсутністю в деяких регіонах мови-опонента. Об'єктивно Україна живе в умовах фактичного (не юридичного) білінгвізму. «Віртуально можна уявити собі, як крізь усю країну проходить невидимий кордон, який розділяє її на дві частини: східну, де панує використання російської мови (чимала

частина східної частини пасивно володіє українською мовою), і західну, де в усіх сферах функціонує українська мова (більша частина населення західної частини повною мірою володіє російською мовою)” [2, с. 62].

Нині ситуація в українському суспільстві склалася таким чином, що комунікативна потужність української й російської мов, а також їхній функціональний та соціальний статуси далеко не рівнозначні. Зокрема, у загальнодержавному вимірі серед української молоді лише у сфері навчання та офіційно-ділових ситуаціях українська мова є більш уживаною, у решті ж комунікативних ситуацій (у сферах розваг, міжособового спілкування, медіа-новин, літератури та музики) домінує російська. Фактично навіть у разі використання державної мови у сфері офіційного спілкування у свідомості мовця формується лише одна мова, лексична система якої вміщує в собі український і російський плани вираження. Прикладом такої мовної поведінки є використання російськомовними громадянами україномовної «паперової» термінології під час спілкування російською мовою. Мовний конформізм українців, їхня звичка підпорядковуватися диктатові російськомовних партнерів по комунікації стали масовим явищем, яке виразно виявляють соціологічні дослідження мовної поведінки молоді в ситуаціях неформального міського спілкування [3, с.11].

Доводиться констатувати, що в сучасній Україні складається ситуація, яка призводить до масового соціального конформізму, – більше половини населення країни змушене на соціальному рівні переходити до прихильності російської мови. Адміністративно-директивна українізація вже призвела до розриву між буденним і соціальним рівнями спілкування. Найважчим наслідком цього розриву стає падіння суспільної моралі й утвердження принципу подвійної моралі: для мене – одне, для інших – друге [4, с. 54].

Таким чином, існуюча проблема вимагає докорінно змінювати ситуацію всередині країни. Оскільки, однією з причин прояву білінгвізму на території України є масове спілкування іншою (недержавною) мовою. Хоча з іншого боку, прийняття Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» повинно вплинути на українізацію нашого суспільства та поширення мовної парадигми. Варто згадати слова іспанського політика Хосе-Марії Арце: – «Мова зникає не тому, що її не вчать інші, а тому, що нею не говорять ті, хто її знає».

Література

1. Павліченко Ю. В. Білінгвізм в Україні: причини й наслідки. *Управління розвитком*. 2013. № 15. С. 36-38.
2. Савченко Л.В. Міжмовні комунікації: проблеми білінгвізму в Україні. *Культура народів Причорномор'я*. 2003. № 37. С. 62-65.
3. Бурда Т. Мовна поведінка особистості в умовах українсько-російського білінгвізму (мовне середовище м. Києва) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. НАН України, Ін-т укр. мови. К., 2002. 22 с.
4. Позняк Д. Комунікативні сфери української та російської мов у регіональному вимірі. *Соціальна психологія*. 2007. № 1. С. 53–69.